

Ἐν κίλημα δροσιά ἢ φλόγ' ἀφίνει,
Πότε τῆ ζωῆ καὶ πότε χάρο δίνει....

Ἀχιλλεὺς Παράσχος.

Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΡΕΩΦΑΓΙΑΣ¹

«Μεῖζον ἀγαθὸν οὐδέποτε ἦλθεν, οὐδὲ θὰ ἔλθῃ ποτὲ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἢ τὸ ὑπὸ τῶν θεῶν σταλὲν διὰ τοῦ Πυθαγόρα». Τοιαύτη εἶνε ἡ ἔκφρασις τοῦ ἐνθουσιώδους θαυμασμοῦ ἐνὸς τῶν βιογράφων του. Οἱ μὴ γνωρίζοντες τὴν ἱστορικὴν ἀνέλιξιν τῆς ἐλληνικῆς διανοίας καὶ τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας ἴσως νομίσουν ὅτι ἡ ἔκφρασις αὕτη εἶνε ἀπλῶς μεροληπτικὴ ἢ ἥρωολατρικὴ. Ἄλλ' οἱ εἰδότες τι περὶ τῆς σπουδαιοτάτης ἐκείνης ἱστορίας καὶ περὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἐμμέσου ἢ ἀμέσου, τοῦ Πυθαγόρα ἐπὶ τῶν πνευματωδεστέρων καὶ νηφαλιωτέρων συμπολιτῶν του — ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ὁπαδῶν του, καὶ δι' αὐτῶν ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἑβραϊκῶν καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἰδεῶν — θ' ἀνομολογήσωσι τοῦλάχιστον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Σαμίου προφήτου εἶνε τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν σπουδαιοτάτων καὶ μάλιστα ἐπιδρασάντων παραγόντων ἐν τῇ γενέσει καὶ προόδῳ ἀνωτέρου τινὸς ἀνθρώπινου πνεύματος.

Ἐπάρχει ἀληθῆς καὶ ὑπάρχει ψευδῆς ἥρωολατρεία. Ἡ ψευδῆς κατάρθωσε μόνον νὰ διατηρήσῃ τὴν τυφλὴν καὶ ἀλόγιστον πειθηνιότητα τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἄλλ' ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τοὺς ψευθεῖς ἥρωας θ' ἀντικαταστήσωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου οἱ ἀληθεῖς, καὶ τότε μεταξὺ τῶν ἠθικῶν φωστήρων καὶ σκαπανέων τῶν συντελεσάντων εἰς ἐλάττωσιν τοῦ παχέος σκότους τῆς ἀμαθείας, βαρβαρότητος καὶ φιλαυτίας τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἀποστόλου τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς πνευματικότητος θὰ λάβῃ ἀναγκαίως προέξοχον θέσιν.

Τὴν ἀρχαιοτάτην ἀφήγησιν περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου παρέχει ὁ ἐκ Τάραντος Φιλόλαος, γεννηθεὶς τεσσαράκοντα ἢ πενήκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ ἐπομένως γενόμενος σύγχρονος τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος. Τὸ ἐκ τριῶν βιβλίων ἀπαρτιζόμενον σύγγραμμα αὐτοῦ Πυθαγόρειον σύστημα τόσῳ πολὺ ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὥστε λίγεται δώσας δώδεκα ἢ δεκαπέντε χιλιάδας δραχμῶν δι' ἓν ἀντίτυπον, καὶ μετενεγκὼν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ εἰς τὸν Τιμαῖον. Ἐκτοτε τὸ ἔργον τοῦ Φιλολάου ἀκολουθῆσαν τὴν τύχην τῶν

¹ Ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Howard Williams, *The Ethics of Diet*.

ἄλλων πολυτίμων προϊόντων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀπώλετο. Αἱ ἀπομείνασαι ἡμῖν ἀϋθεντίαι περί τοῦ βίου τοῦ Πυθαγόρου εἶνε Διογένης ὁ Λαέρτιος, ὁ Πορφύριος, εἰς τῶν πολυμαθεστάτων συγγραφέων οἰας-δήποτε ἐποχῆς, καὶ ὁ Ἰάμβλιχος. Τούτων, τοῦ τελευταίου ἢ βιογραφία εἶνε ἡ πληρεστάτη ἂν μὴ ἡ κριτικωτάτη. Ἡ τοῦ Πορφυρίου στερεῖται τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους. Ἐκ δὲ τῶν δέκα βιβλίων τοῦ Ἰαμβλίου Περι Πυθαγόρου αἰρέσεως, ὧν πέντε μόνον σώζονται, τὸ πρῶτον ἐπραγματεύετο ὅλον περί τοῦ βίου τοῦ ἰδρυτοῦ.

Ὁ Πυθαγόρας ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ περί τὸ ἔτος 570 π. Χ. Ἐν ἐποχῇ τινι τῆς νεότητος αὐτοῦ, ὁ Πολυκράτης — πεφημισμένος ὑπὸ τῆς ὠραίας διηγήσεως τοῦ Ἡροδότου — κατέλαβε τὴν τυραννίδα τῆς Σάμου, ἡ δὲ διοίκησις αὐτοῦ, ὅπως πάντων σχεδὸν τῶν κυβερνητῶν, ἐγένετο ἀνταξία τοῦ στίγματος, ὅπερ ἐγκολάπτει ἡ νεωτέρα ἔννοια τῆς ἑλληνικῆς λέξεως τυραννία εἰς δεσποτικὰς κυβερνήσεις. Ὁ μέλλων φιλόσοφος μὴ δυνάμενος νὰ κατέλθῃ εἰς τὰς συνήθεις τέχνας τῆς αὐλοκλακείας καὶ ὑποκρίσεως, ἐγκατέλιπε τὴν πατρίδα του καὶ ἐπελήφθη, ὡς ὁ ἦρωσ τοῦ Βολταίρου, μακρῶν καὶ ἐκτενῶν περιηγήσεων — ἐκτενῶν διὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἔζη. Μέχρι τοῦ πράγματι ἐταξείδευσεν εἶνε ἀβέβαιον. Ἐπισκέφθη τὴν Αἴγυπτον, τὴν μεγάλην ταύτην τροφὴν τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης, καὶ τὴν Συρίαν, καὶ δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ εἰσέδυσε πρὸς ἀνατολὰς μέχρι Βαβυλῶνος, ἴσως ὡς αἰχμάλωτος τοῦ προσφάτου κατακτητοῦ τῆς Αἰγύπτου — τοῦ Πέρσου Καμβύσου. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἰδίᾳ ἐν Αἰγύπτῳ, πιθανῶς ἐποτίσθη τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἢ ὅπως προηρῆτο νὰ ἐκφράζῃ αὐτὸ δημοσίᾳ, τῆς μετεμψυχώσεως — ἰδέαν εὐρύτατα ἐξηπλωμένην ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς θεολογίαις. Ἐβεβαιώθη ὅτι εἶχεν ἤδη ἐγκαταλείψει τὴν ὀρθόδοξον διαίταν τῆς κρεωφαγίας ἐν ἡλικίᾳ δεκαεννέα ἢ εἴκοσι ἐτῶν. Εἶνε ἀξιοσημείωτον ὅτι οἱ δύο μεγάλοι ἀπόστολοι τῆς ἀπὸ τοῦ κρέατος ἀποχῆς — ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Βούδας — ἦσαν σύγχρονοι. Οὐδὲ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔλαβεν ὅπωςδήποτε ὁ Ἕλληγν γνῶσιν τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰνδοῦ προφήτου, ἔρτι ἀποχωρισθέντος ἀπὸ τοῦ Βραχμανισμοῦ, τῆς ἐπικρατούσης δηλαδὴ θρησκείας τῆς Χερσονήσου, καὶ δημοσιεύσαντος τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀποκάλυψιν, ὅτι ἡ θρησκεία δεόν νὰ εἶνε θρησκεία ἀγάπης πρὸς πάντα τὰ ὄντα ἀνθρώπινα τε καὶ μὴ ἀνθρώπινα.

Συνεπεία τῆς καθαρᾶς διαίτης του ὁ Πυθαγόρας κείχε τὸν ὕπνον βραχύν, τὴν ψυχὴν ἀγρυπνον καὶ ἀγνήν, τὸ δὲ σῶμα ἐν ἀσφαλεῖ καταστάσει πλήρους καὶ ἀναλλοιώτου ὑγείας», λέγει ἡμῖν ὁ Ἰάμβλιχος. Φαίνεται ὅτι ὑπερέβη τὴν μέσθην ἡλικίαν πρὶν ἐπιστρέψῃ εἰς Σάμον, τομος ις'. Σεπτέμβριος.

ἐνθα ἡ φήμη του προηγήθη αὐτοῦ. Ἄλλ' εἶτε εὐρῶν τοὺς συμπολίτας του τέλειον ἐκπεπτωκότας ὡς ἐκ τῆς ψυχοφθόρου ἐπιρροῆς τοῦ δεσποτισμοῦ, εἶτε πιστεύων ὅτι θὰ εὕρισκε καλλίτερόν τι πεδῖον πρὸς διάδοσιν τῆς νέας ἀποκαλύψεως, ἀπῆλθε μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὕστερον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, γνωστὴν τότε ὡς «Μεγάλην Ἑλλάδα» ἕνεκα τῶν πολυαριθμῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἢ μᾶλλον αὐτονόμων κοινοτήτων. Ἐν Κρότωνι ἡ φήμη καὶ ἡ εὐγλωττία αὐτοῦ ταχέως εἴλκυσε, φαίνεται, ἐκλεκτὸν ἂν μὴ πολυάριθμον ἀκροατήριον· ἐκεῖ δὲ ἴδρυσε τὴν περίφημον αὐτοῦ ἐταιρίαν, ἣτις εἶνε ἡ πρώτη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἀντικρεωφαγικὴ ἐταιρία καὶ ἀποτελεῖ ἐν τισι τὸ πρῶτιστον τῶν ἀσκητικῶν ἰδρυμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ λατινικοῦ χριστιανισμοῦ. Συνίστατο δὲ ἐκ τριακοσίων περίπου νεανιῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ἰσχυροτέρας οἰκογενεῖας τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ.

Τῆς κοινωνιολογίας τοῦ Πυθαγόρα σκοπὸς κύριος ἀναντιρρήτως ἦτο ὁ κοινωνισμὸς καὶ ἡ ἐγκράτεια. Αἱ κοινωνιστικαὶ του ἰδέαι ἦσαν ἀριστοκρατικοῦ καὶ ἀποκλειστικοῦ μᾶλλον ἢ δημοκρατικοῦ καὶ κοσμοπολιτικοῦ εἶδους, ἀλλ' οὐχ ἦττον ὁ Ἕλληνας προφήτης θεὸν νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ θεμελιωτὴς τοῦ κοινωνισμοῦ ἐν τῇ Δύσει. «Πρῶτος αὐτὸς — λέγει ὁ Διογένης — ἐδίδαξεν ὅτι ἡ περιουσία εἶδει νὰ εἶνε κοινὴ μεταξὺ φίλων, ὅτι ἡ φιλία εἶνε ἰσότης, οἱ δὲ μαθηταὶ του κατέθεσαν τὰ χρήματά των καὶ τὰ κτήματά των εἰς τοὺς πόδας του, καὶ εἶχον τὰ πάντα κοινά».

Τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τοῦ μεγάλου τούτου διδασκάλου ἦσαν λίαν προηγμένου χαρακτῆρος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἠθικὴν τῆς ἐποχῆς του. Παρήγγελε τοῖς μαθηταῖς του, λέγει ἡμῖν ὁ αὐτὸς βιογράφος, νὰ ἐρωτῶσιν ἑαυτοὺς ὡσάκις εἰσέρχονται εἰς τὰς οἰκίας των : «Τί παρέβην ; Τί ἔπραξα ; Τί παρέλειψα ἐξ ὧν ὄφειλον νὰ πράξω ;» Παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ βιώσιν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ, νὰ εὐεργετῶσι τοὺς ἐχθροὺς των καὶ διὰ τῆς ἀγαθότητος νὰ μεταβάλλωσιν αὐτοὺς εἰς φίλους. Ἀπηγόρευεν αὐτοῖς νὰ προσεύχωνται ἀφ' ἑαυτῶν, διότι ἠγνόουν τί ἦτο τὸ ἀριστον συμφέρον αὐτοῖς. Ἀπηγόρευεν αὐτοῖς νὰ προσφέρωσι σφάγια εἰς θυσίαν καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς νὰ σέβωνται «ἀναίμακτον μόνον βωμόν.» Πλακοῦντες καὶ καρποὶ καὶ ἄλλαι ἀθῶαι προσφοραὶ ἦσαν αἱ μόναι θυσίαι ἃς ἐπέτρεπε. Τοῦτο, ὡς ἡ ὑψηλὴ ἐντολὴ «Μὴ φονεύσεις μηδὲ βλάβεις ἀθῶόν τι ζῶον» εἶνε αἱ μέγιστα καὶ ἐξαισιαὶ θεωρίαι αἱ διακρίνουσαι τὴν ἠθικὴν θρησκείαν τοῦ Πυθαγόρου. Εἰς τοσοῦτον ἐχώρησε τὸ σέβας αὐτοῦ πρὸς τὸ ὠραῖον καὶ εὐεργετικὸν ἐν τῇ φύσει, ὥστε εἰδικῶς ἀπηγόρευσε τὴν φθορὰν καὶ βλάβην τῶν καλλιεργ-

γημένων καὶ χρησίμων δένδρων καὶ φυτῶν. Συμβουλεύων τοὺς ὁπαδούς του νὰ περιορίζωνται εἰς τὴν ἀθώαν, καθαρὰν καὶ πνευματικὴν διαίταν, ὑπέσχετο αὐτοῖς ἀπόλαυσιν ὑγείας καὶ ψυχικῆς γαλήνης, ἀτάραχον καὶ ζωογόνον ὕπνον, καθὼς ἐπίσης καὶ ὑπεροχὴν διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων ἀντιλήψεως. Ὡς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τροφήν κήρκειτο—λέγει ὁ Πορφύριος—εἰς μέλι καὶ ἄρτον, οὐδὲ ἐπινεν οἶνον ἢ ἄλλο τι ἔτρωγε λάχανα μαγειρευμένα ἢ ἀμαγειρευτα. Ἰχθῦν ἔτρωγε σπανιώτατα». Ὁ ἀνθρωπισμός, τευτέστιν ἡ ἐπέκτασις τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ συμπαιδείας πρὸς πᾶν ἀθῶον ἐμψυχον ὄν, ἀνεξαρτήτως εἶδους ἢ ἐθνότητος ἢ πίστεως, εἶνε νεωτάτη, καὶ οὐπω ἐπαρκῶς ἀνεγνωρισμένη πίστις. Καίτοι δὲ ὑπῆρξαν ἐνιαχοῦ ὀλίγοι, ὡς ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Σενέκας, ἀρνούμενοι τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνός των, ἡ ἀναγνώρισις ὅτι τις ὑποχρεοῦται νὰ εἶνε ἀγαθογνώμων καὶ ἀγαθοεργός, ὅχι μόνον δὲν ἐπεξετάθη εἰς τὰ μὴ ἀνθρώπινα ὄντα, ἀλλὰ καὶ περιωρίζετο μέχρι σχετικῶς προσφάτου ἐποχῆς εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς πατρίδος καὶ τῆς πολιτείας. Πατριωτισμός δὲ καὶ διεθνισμός εἰσι, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀρχαί ὅπως ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας.

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀπέχειν ἀπὸ τοῦ κρέατος ἐβασίσθη ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου ἐπὶ διανοητικῶν καὶ σωματικῶν μᾶλλον ἢ ἐπὶ ἀνθρωπιστικῶν λόγων. Ἄλλ' ὅτι οἱ ἀνθρωπιστικοὶ λόγοι δὲν παρεωρῶντο ὑπὸ τοῦ προφήτου τῆς ἀκρεωφαγίας, καθίσταται πρόδηλον ἐκ τοῦ Πυθαγορείου κανόνος τοῦ ἀπαγορεύοντος τὴν πρόκλησιν ἄλγους, οὐχ ἦττον ἢ θανάτου, εἰς τὰ ζῶα καὶ ἐκ τῆς Πυθαγορείου ἐντολῆς τοῦ μηδέποτε προσφέρειν θυσίας αἵματος. Τοσοῦτον ἐβδελύσσετο τὰ σφαγεῖα, λέγει ὁ Πορφύριος, ὥστε ὅχι μόνον ἐπιμελῶς ἀπαῖχεν αὐτὸς τοῦ κρέατος τῶν σφαγίων, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ συνάφειαν μετὰ σφαγέων καὶ μαγειρίων, οὐδὲ κἂν νὰ ἴδῃ αὐτοὺς ἠνείχετο.

Ἐνῶ οὕτως ἐμερίμνα περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν αἰσθημάτων τῶν ἀθῶων μὴ ἀνθρωπίνων φυλῶν, ἀνωμολόγει τὴν ἀνάγκην τοῦ καταπολεμεῖν τὰ σαρκεβόρα. Ἐν τούτοις μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ συνωκειώθη πρὸς τὰς ἕξεις καὶ τὰς κλίσεις τῶν ζῶων, ὥστε διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως φυτικῆς τροφῆς λέγεται ὅτι οὐ μόνον ἐτιθάσσευσε φοβεράν ἄρκτην, ἥτις εἶχε καταστῆ ὁ τρόμος τῶν χωρικῶν ἐξολοθρεύουσα τὴν συγκομιδῆν των, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐσυνείθισεν αὐτὴν νὰ τρώγῃ μόνον φυτικὰς οὐσίας καθ' ὅλην τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν αὐτῆς. Ἡ ἀφήγησις δὲν εἶνε ἀπίστευτος, διότι ὑπάρχουσιν αὐθεντικῶς ἐξηκριβωμένα παραδείγματα σαρκεβόρων τραφέντων διὰ φυτικῆς διαίτης, εἶνε δὲ γνωστὸν ἐπιστημονικῶς

ὅτι ὁ ὀργανισμὸς τῶν ἄρκτων ἀνήκει εἰς τὰ καρποφάγα ζῶα, ἢ δὲ σαρκοφαγία ἐπεβλήθη αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης.

«Μεταξὺ τῶν ἄλλων λόγων — λέγει ὁ Ἰαμβλίχος, — ὁ Πυθαγόρας ἐνετέλλετο ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ κρέατος ὡς συντελεστικὴν εἰς τὴν εἰρήνην. Διότι οἱ συνειθίσαντες νὰ βδελύσσωνται τὴν σφαγὴν τῶν ἄλλων ζῴων, ὡς ἄδικον καὶ παρὰ φύσιν, θὰ θεωρήσωσιν ἔτι ἀδικώτερον καὶ παρὰ φύσιν νὰ φονεύσωσιν ἄνθρωπον ἢ νὰ ἐξέλθωσιν εἰς πόλεμον». Εἰδικῶς «παρώτρυνε τοὺς πολιτευομένους καὶ νομοθέτας ν' ἀπέχωσι τοῦ κρέατος. Διότι ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ ἐνεργῶσι δικαίως ὅσον ἐνεστιν, ὄφειλον ἀναμφιβόλως νὰ μὴ βλάπτωσι τι τῶν ζῴων. Πῶς δὲ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὀδηγήσωσι τοὺς ἄλλους εἰς τὸ πράττειν νομίμως, ἀφοῦ αὐτοὶ ἀπλήστως κατεβρόχθιζον τὰ ζῶα ταῦτα, ἅτινά εἰσι σύμμαχα τῷ ἄνθρωπῳ; Διότι διὰ τῆς κοινότητος τῆς ζωῆς καὶ τῶν αὐτῶν στοιχείων, καὶ τῆς οὕτως ὑφισταμένης συμπαθείας, εἰσι συνδεδεμένα πρὸς ἡμᾶς διὰ ἀδελφικῆς συμμαχίας¹». Οἷα διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀξιωματῶν τούτων καὶ τῶν ἰσχυόντων κατὰ τὰ «σωτήρια ἔτη», ἐν εἰς ζῶμεν! Ἐὰν ὁ εὐγενῆς ἐκαῖνος φιλόσοφος τοῦ ἕκτου αἰῶνος π. Χ. ἔζη σήμερον, εἶα θὰ ἦτο ἡ ἀγανάκτησις αὐτοῦ ἐπὶ τῇ κολοσσαίᾳ σφαγῇ ἀθῶων ὄντων χάριν τῶν δημοσίων συμποσίων, ἐν οἷς οἱ πολιτικοὶ ἡμῶν ἄνδρες τόσῳ συχνὰ φιλεύονται, καὶ ἅτινα ἀναγράφονται ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἡμῶν μετὰ τσακύτης μεγαλολογίας καὶ λεπτομερείας; Διὲς περὶ ἀναγεννήσεως τῶν ὁμοίων τοῦ ἐλπίδες βεβαίως θὰ ἐθραύοντο. Δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν ἐνταῦθα τὰς λέξεις τοῦ μεγάλου λατίνου σατυρικοῦ, τόσῳ συχνὰ κατακρίνοντος ἐν φλεγούσῃ γλώσσῃ τὴν πολυτελεῆ λαίμαργίαν τῶν συμπολιτῶν του κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Αὐτοκρατόρων. «Τί δὲν θὰ κατέκρινεν ὁ Πυθαγόρας, λέγει ὁ Ἰουβενάλης, ἢ ποῦ δὲν θὰ ἔφευγεν, ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὰ τερατώδη ταῦτα θεάματα — αὐτὸς ὅστις ἀπέιχε τοῦ κρέατος πάντων τῶν ἄλλων ζῴων ἀκριβῶς ὡς ἐὰν ἦσαν ἄνθρωπινα;» (Σάτυρα 15).

Ἐπὶ πόσον χρόνον ἡ κοινωνιστικὴ ἀποικία τῆς Κρότωνος ἔμεινεν ἀδιατάρακτος, δὲν γνωρίζομεν θετικῶς. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, πιστεύεται κοινῶς ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἔζησε μέχρι προβεβηκυίας ἡλικίας, ὑπολογιζομένης κατ' ἄλλους εἰς ὀγδοήκοντα, κατ' ἄλλους, εἰς ἐνενήκοντα καὶ κατ' ἄλλους εἰς ἑκατὸν ἔτη. Ὁ Πυθαγόρας, συνωδᾷ πρὸς τὸν θεωρητικὸν χαρακτῆρα τῆς ἰωνικῆς σχολῆς τοῦ σκέπτεσθαι, ἀποκλινούσης εἰς τὸ ἀποδίδειν τὴν γένεσιν τοῦ σύμπαντος εἰς πρωτογενῆ τινα οὐσίαν, κατέ-

¹ Πιπράβαλε Μονταγιγίου (Μελέται Βιβλίον Β', κεφ. 12), ὅστις, εἰς αἶσχος τῆς ἐπικρατούσης σήμερον περὶ ζῴων γνώμης, δεξιῶς ὑποστηρίζει τὸ αὐτὸ θέμα

ληξεν ὡς ἐκ τῶν μαθηματικῶν του προτιμήσεων, ν' ἀνακαλύψῃ τὸ κοσμικὸν στοιχεῖον ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, ἤτοι ἐν τῇ ἀναλογίᾳ, τοῦθ' ὅπερ σήμερον εἶνε παραδεκτὸν ὅσον ἀφορᾷ τὴν χημείαν, καὶ ἐκφράζει τὴν λεγομένην ποσοτικὴν ἐπιστήμην. Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδαξε τὸσφ πρὸ τοῦ Κοπερνίκου, ὅτι ὁ ἥλιος εἶνε τὸ κέντρον τῆς γῆς καὶ τῶν πλανητῶν, καθ' ὅσον ἐθεώρει τὸν ἥλιον θειότερον τῆς γῆς. Τὸ ἐπιχείρημα βεβαίως ἦτο σημεῖον μεγαλοφυΐας, ἀλλ' ὑπερέβαινε τὴν ἀντίληψιν τῶν συγχρόνων του, καὶ αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ ἀρχαιότερος σύγχρονος αὐτοῦ, ὁ περιώνυμος Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, μεθ' οὗ κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν πιθανὸν καὶ νὰ ἐσχετίσθῃ, δύναται εὐλόγως νὰ ἀξιοῖ ὅτι ἦτο ὁ παλαιάτατος πατὴρ τῆς περιφήμου νεφελώδους ὑποθέσεως τοῦ Λαπλάς καὶ τῆς νεωτέρας ἀστρονομίας. Ἐτέρα θεμελιώδης θεωρία τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς ἦτο ἡ μουσικὴ, ὅθεν ἡ τὸσφ προσφιλῆς τοῖς ποιηταῖς ἰδέα τῆς «μουσικῆς τῶν σφαιρῶν».

Ἡ θεωρία τῆς μετεμψυχώσεως, ἤτοι διαδοχικῆς σειρᾶς ἐνσαρκώσεων τῆς ψυχῆς, ἦτο ἐπίσης κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ Πυθαγορείου συστήματος. Θεμελιῶδες βεβαίως μέρος αὐτοῦ ἦτο ἡ ἀπὸ τοῦ κρέατος ἀποχή, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἰδίᾳ ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ. Μεθ' ὅλας τὰς ἀμφισβητήσεις τῶν νεωτέρων κριτικῶν τὸ μέρος τοῦτο τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας εἶνε τὸ μόνον ἀπομείναν θετικὸν πόρισμα αὐτῆς. Ἡ πρόληψις ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ σωματικὴ ρώμη ἄνευ κρεωφαγίας, ὑπηγόρευεν εἰς τοὺς κριτικοὺς τὸ ἐπιχείρημα ὅτι Μίλων ὁ Κροτωνιάτης, περικώνυμος διὰ τὰ ἀθλητικά του κατορθώματα καὶ μαθητὴς τοῦ Πυθαγόρου δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ τρώγῃ κρέας. Ἐξ ἐναντίας ὅμως ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη δεικνύει ὅτι ἀκριβῶς ἡ ἀπὸ τοῦ κρέατος ἀποχή ἄγει εἰς τὴν σωματικὴν ρώμην. Ὑπάρχουσι δὲ σήμερον ἀθληταὶ μεγάλης δυνάμεως ἀπέχοντες τοῦ κρέατος. Εἶνε δὲ γνωσταὶ αἱ ἕκτακτοι δυνάμεις τῶν ἀχθοφόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς Κίνας, οἵτινες τρέφονται μόνον δι' ἐλαιῶν, ὀρύζης, κρομμύων καὶ τῶν τοιούτων οὐσιῶν. Ἐπειτα καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαιότεροι Ἕλληνες ἀθληταὶ ἠσκαῶντο κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ φυτοφαγικῆς διαίτης.

Οἱ κριτικοὶ φαίνεται, ἐπλανήθησαν πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ κρέατος δὲν ἦτο αὐστηρὰ εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κύκλον τῶν ὑπαδῶν τοῦ Πυθαγόρα, καὶ δεύτερον διότι ὁ Πυθαγόρας ἀπηγόρευε τοὺς κνᾶμους. Τὸ πρῶτον ἦτο ἔργον φρονήσεως, διότι δὲν ἦτο δυνατόν οἱ πολλοὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ κρέας διὰ μιᾶς. Τὸ δὲ δεύτερον εἶχε ἔννοιαν πολιτικὴν· ὁ κνᾶμος ἦτο ψῆφος καὶ ὁ Πυθαγόρας ἀπαγορεύων τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ἐνόει παραβολικῶς ν' ἀποτρέψῃ τοὺς ὑπαδούς του ἀπὸ τῶν

ματαίων αγώνων του εκλογικού κομματισμού, και να προτρέψη αυτούς να συγκεντρώσωσι τὰς δυνάμεις των πρὸς ἐπίτευξιν στερεᾶς καὶ αἰωνίου ἀναμωρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐν τῷ λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς βιογραφίας τοῦ Σμίθ, λέγει ὁ γράψας τὸ ἄρθρον Πυθαγόρας: «Ὅσα ἀφορᾷ τοὺς καρποὺς τοῦ συστήματος τούτου (τοῦ Πυθαγορείου) ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι ὅπου δῆποτε εὐρίσκομεν μνείαν διακεκριμένων Πυθαγορικῶν, ἀκούομεν περὶ αὐτῶν ὡς περὶ ἀνδρῶν μεγάλης ἀκεραιότητος, εὐσυνειδησίας καὶ αὐτοκρατήσεως, καὶ ὡς ἀναλλοιώτων καὶ ἀφωσιωμένων φίλων». Μεταξὺ αὐτῶν τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀρχύτα, τοῦ Δάμωνος καὶ τοῦ Φιντία εἰσὶν ἰδιαζόντως προέξοχα. Ὁ Ἀρχύτας ἦτο μία τῶν μεγίστων μεγαλοφυῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ἦτο διαπρεπῆς ὡς φιλόσοφος, ὡς μαθηματικός, πολιτευτῆς καὶ στρατιωτικός. Ἐν τῇ μηχανικῇ ἦτο ἐφευρετῆς τῆς ξυλίνης ἵπταμένης περιστρεφᾶς — ἑνὸς τῶν θαυμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅστις ἀφιέρωσε τὰς θαυμασίας πνευματικὰς δυνάμεις του εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἦτο μαθητῆς τοῦ Πυθαγόρου.

Πλάτων Δρακούλης.

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ βασιλόπουλο τὸ δικό μου ζοῦσε στὰ χρόνια τὰ παλιά, μὰ μπορεῖ νὰ ζοῦσε καὶ σήμερα καὶ προχθὲς ἀκόμα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς τὸ βασιλόπουλο αὐτὸ εἶχε μιὰ φορὰ στὸ κόσμο. Καὶ εἶτανε πολὺ ὄμορφο τὸ βασιλόπουλο, κι εἶχε πολὺ βιός, κι εἶχε μάννα καὶ κύρη πολὺ τιμημένους, καὶ ὄριζε πολλὰς χῶρες, κι εἶχε στρατέμματα χιλιάδες, κι εἶχε στρατηγούς ξακουσμένους, κι ἔτρεμαν στὸ ἄκουσμά του ὅλα τὰ ξένα βασίλεια, καὶ οὐλὲς οἱ βασιλοπούλες τοῦ ντουνιαῖ τ' ἀγαποῦσαν καὶ τὸ ζήλευαν τὸ βασιλόπουλο, καὶ τὸ βασιλόπουλο εἶτανε πολὺ ὄμορφο, ἐλεύθερο κι ἀνύπαντρο.

Εἶνε κάτι τις στὴ ζωὴ μας ποῦ μῆτε τὸ ξεχωρίζουμε καλά, καλά, μῆτε ξέρουμε τί εἶνε, μὰ τὸ λέμε μονάχα εὐτυχία, τὸ γυρεύουμε κι ἀναστενάζουμε. Αὐτὸ τὸ κάτι τις τῆς ζωῆς μας τὸ βασιλόπουλο δὲ τὸ γνώρισε ποτέ, τὴν κρυφὴ ἀνησυχία καὶ τὸν παραδάρμὸ τῆς λαχτάρας του τὸ βασιλόπουλο δὲν ἔτυχε νὰ τὰ καταλάβῃ. Καὶ ὅλα τὰ βασίλεια καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ του ἔλεγαν ἄλλοι μὲ ζήλεια καὶ ἄλλοι μὲ καμάρι:

— Τί εὐτυχισμένο βασιλόπουλο!